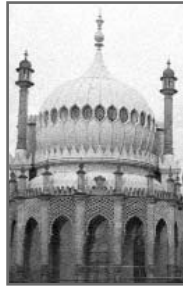

Қазқи на всі смақи

Rudyard Kipling

Tales for Every Taste

(selected prose and verses)

*Ukrainian translation
by Volodymyr Chernyshenko*

Ред'ярд Кіплінг

Казки на всі смаки

(вибрана проза та вірші)

*Переклад з англійської
Володимира Чернишенка*

УДК 82
ББК 84Анг
К14

Видання підготовлено за сприяння Кіплінгівського товариства.
The edition is prepared with assistance of the Kipling Society.

До книги увійшли маловідомі оповідання та казки Р. Кіплінга для дітей. Ці історії, які зрідка публікувалися раніше, а то й не перекладалися взагалі, написано знайомим з дитинства стилем оповіді англійського письменника. Деякі з них беруть початок у світі «Таких собі казок», інші — знайомлять нас зі старою Англією, де півжиття прожив автор з родиною. Усі ці казки оздоблені світлинами місць, пов'язаних з життям та творчістю письменника, та детальними їх описами. Читаючи цю книгу, ви не лише познайомитеся з унікальними історіями, але й дізнаєтеся більше про самого Кіплінга!

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-3159-2

© В. Чернишенко, переклад, 2013
© Навчальна книга – Богдан, 2013

ПЕРЕДМОВА

У цій книзі — казки й справді на всі смаки. Я певен, що ці нові для українського читача історії видатного англійського письменника Ред'ярда Кіплінга засмакують вам, і кожен зможе обрати для себе «найсмачнішу». Чи то наївну дитячу казку про «Хама та Їжатця», чи прадавні легенди, розказані Таком, чи правдиву розповідь про те, як родина Кіплінгів самотужки вирощувала левеня.

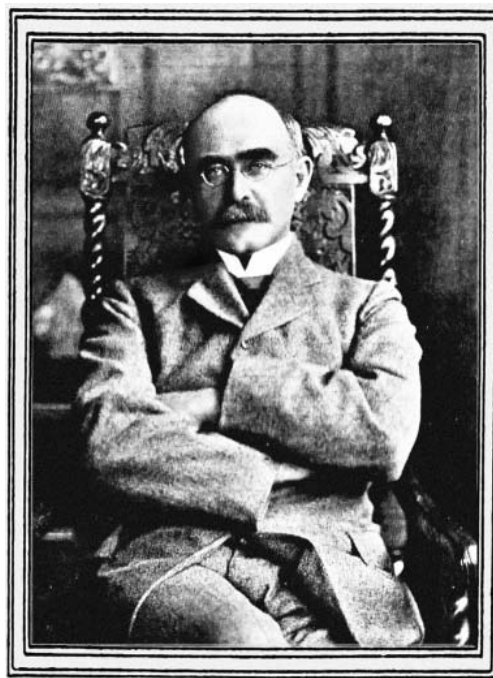
До речі, це друга особливість цієї книги — усі казки тут так чи інакше пов'язані з авторовою родиною. Герої тут — діти Кіплінга, його мати, сестра, дружина, а нерідко і він сам. Події відбуваються у місцях, де він мешкав: у Бомбеї, де народився, у англійському Сасексі, де прожив більшу частину життя. І навіть Їжачок із Ноєвого ковчега потім замешкав у кіплінговому садочку в селі Ротінгдін.

Казки ілюстровано також на всі смаки. До казки про Тафі та Тегумая Кіплінг намалював малюнки власноруч, ще й зробив підписи до них. Історія про те, як виростити лева, прикрашена фотокартками, які робив сам Ред'ярд, а позував йому поруч із левом син Джон.

Що ж до інших казок, то їх ми оздобили світлинами різних місцевостей у Сасексі, які в різний час надихали Кіплінга. А щоби вам було цікавіше їх розглядати, я вирішив стати вашим гідом — моє писання ви легко упізнаєте за оцим кумедним шрифтом. Текст, який належить перу Ред'ярда, виглядає значно поважніше і книжковіше.

Отож, казки з цієї книги дуже різні. Вони нетипові та неочікувані, але їх об'єднує одна дуже вагома річ — ВИ ЇХ ЩЕ НЕ ЧИТАЛИ!

Перекладач

1913

Генеалогія Кіплінга

У казках, що увійшли до цієї книги, Ред'ярд Кіплінг майже завжди брав за прообрази героїв своїх родичів. Можливо, читачеві буде цікаво дізнатися, що Тафімай Металумай — це його донечка Джозефіна, а допитливий Панч із казки про принцесу з глека — сам Кіплінг у дитинстві. Сестричка Еліс на прізвисько «Трікс» — звичайно ж, Панчева молодша сестра Джуді. У казках про Пака та в історії про лева Ден та Уна — це старші Кіплінгові діти Джон та Ілсі. Дружина Кіплінга Кароліна — мама Двох Дітей, а його мати — Еліс МакДональд — на мить з'являється у казці про принцесу.

А ось вони всі:

Терен, ясен, дуб

*З усіх рослин, якими скрізь
Ліси мої прикрашено,
Мені найбільше полюбивсь
Цвіт терну, губа, ясена.
Співайте — терен, ясен, дуб —
Купайлівської днини.
У цім саду грай у дугу
Про ці святі рослини.*

Цей дуб із горбів коріння пустив,
Як ще не було й села.
А ясен з боліт зростав тут, коли
Громада вали звела.
А терен з канав тоді зацвітав,
Як місто постало тут.
(Тепер це Лондон, та гляньте — онде
Знов терен, і ясен, і дуб!)

Старий добрий тис під церквою ріс,
Із нього скрутили лук.
Із вільхи сплели зручні постолі,
На чаші пустили бук.
Стрілу загубив і чашу розбив,
Зносив постолі до дір —
Під ясен, і терен, і пишні дуби
Вертайся мерщій тоді!

Це руїни колись величного і нездоланного Гейстінгського замку, який збудував нормандський правитель Вільям Завойовник. Саме під Гейстінгсом відбулася вирішальна битва нормандців із саксами, після якої нормандці остаточно заволоділи півднем Англії. Сталося це в одинадцятому столітті, тоді ж було зведено замок. На жаль, однієї штормової ночі більша його частина сповзла разом зі схилом у море. До наших днів, як і до Кіплінгових, дійшли лише ці руїни.

Саме прадавня історія Англії, яка ожила перед письменником у цьому краї, і надихнула його на створення низки оповідань про Така і Дена з Уною.

юнак гостював у монастирі у Франції по два місяці щороку, а тепер завершував навчання ближче до дому. Його звали Г'ю, а ішов він рибалити. Його люди володіли майже всією долиною. Г'ю почув, як лається старий фермер, і поцікавився, що ж сталося. Той наплів йому сім мішків гречаної вовни про фей, гоблінів, відьом, але ж мені відомо, що за всю ніч він не бачив нікого, крім кількох кроликів і рудого оленя. Мешканці Пагорбів, як видри — не показуються, якщо самі того не захочуть. Але новак був не дурень. Він поглянув на нову кінську підкову, та ще й закріплену особливими гвіздками, які Віланд сам вигадав.

— Гм, — гмикнув Г'ю, — а де ти роздобув таку підкову?

Фермер спершу не хотів признаватися, бо ченці ніколи не схвалювали, коли люди мали щось із Прадавніми Істотами. Нарешті він визнав, що це коваль з переправи зробив.

— А ти заплатив йому? — запитав Г'ю.

— Так, одну монету, — похнюплено відповів фермер.

— Це значно менше, ніж узяв би коваль-християнин, — сказав новак. — Сподіваюся, ти йому хоч подякував?

— Ні, — сказав фермер, — адже Вейланд-коваль — язичник.

— Язичник чи ні, — похитав головою новак, — але ти прийняв його допомогу і мусиш подякувати.

— Що?! — розлютився старий фермер, який аж казився від того, що я змусив його цілу ніч мотати кола. — Ах ти ж малий зухвалець! То я і Лукавому мушу дякувати, якби він мені поміг?

— Не забивай мені баки, — відмахнувся новак, — піди назад до броду й подякуй ковалеві, бо пошкодуєш.

Фермер не мав іншого вибору, як поїхати назад до броду. Я вів його коня, хоч ніхто мене й не бачив, а поруч ішов Г'ю. На його сутані блищала роса, а вудка стриміла угору, наче спис. Броду ми дісталися близько п'ятої ранку, туман ще не розвіявся. Але фермер не подякував — і все тут. Тільки й сказав, що пожаліється абату, мовляв, новак примушував його віддавати шану поганським богам. Тоді уже Г'ю втратив терпець.

— Злазь! — гарикнув він і стягнув фермера за товсту ногу з коня у багно, а потім, не даючи підвестися, сів зверху і тицяв його пикою в багно, доки фермер не проревів на всю горлянку:

Холодне залізо

Уперше надруковано 1909 року в журналі, а потім у збірці «Скарби та феї».

В них є холодне залізо... — у Англії залізо здавна вважають магічним матеріалом, ковали там, як, утім, і всюди, в особливій пошані. А ще вважається, що перша залізна річ, до якої торкнеться дитина, визначає її долю.

Він вкраяв скибу хліба, налив вина у гзбан... — вірш має велику кількість біблійних алюзій, це лише одна з них. Найпоширеніша версія вірша «Холодне залізо» має додатковий рядок «Холодне залізо з Голготи панує над усім», маються на увазі залізні гвіздки, якими було розіпнуто Христа.

Перекладено за: R.Kipling «Rewards and Fairies» — Wordworth Classics, 1994.

У млині

Уперше опубліковано в 1902 році поміж інших оповідань, на які письменника надихнув Сасекс. У цій казці Кіплінг глузує зі старої аристократії, котра виявилася нездатною сприймати прогрес, який він сам усіляко вітав.

Звід Земель — більш відомий, як «Книга судного дня», перепис угідь та поселень, з яких збирали данину у 11 столітті.

...Господні жорна, крутяться поволі... — імовірно, перегук із Генрі Лонгфелло (1807-1882).

...орлиний льон і соколяк... — назви рослин перекручено навмисне.

Був колись веселий мельник... — цитата з вірша Ісаака Бікерстаффа (1735–1812 рр.)

...від цього помер якийсь твій родич... — йдеться про відому приказку «цікавість згубила kota».

Перекладено за: «A SUSSEX KIPLING, Selected and annotated by David Arscott» — Pomegranate-Press, 2007.

Батьки старі

Цей вірш було додано до казки «У млині» при її перевиданні 1904 року. Продовжує почату в казці лінію про опір новаторству і стереотипи людей старого ладу.

Перекладено за: «A SUSSEX KIPLING, Selected and annotated by David Arscott» — Pomegranate-Press, 2007.

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Кіплінг у своєму кабінеті в Бейтменсі, 1913. З люб'язної згоди «Kipling's Society» **.
2. «Роял Павільйон», Брайтон *.
3. Сад біля «Роял павільйон», Брайтон *.
4. Сад біля будинку Кіплінгів у Ротінгдіні *.
5. Ставок у центрі Ротінгдіна *.
6. «Стовп Табу», власноручний малюнок Кіплінга, подано за *Windsor Magazine*, 1903 **.
7. «Малюнок верховного вождя», власноручний малюнок Кіплінга, подано за *Windsor Magazine*, 1903 **.
8. Лев Саліван у клітці — фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
9. Джон чистить Салівану шерсть — фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
10. Джон та Саліван, «як лев на Трафальгарській площі». Фото, зроблене Кіплінгом. Подано за «The Kipling Journal», 1989 **.
11. Бейтменс, Бервош *.
12. Руїни замку у Гейстінгсі *.
13. Пеків Пагорб *.
14. Замок Бодіам *.
15. Струмок Дадвел *.
16. Млин у Бейтменсі *.
17. Млинове колесо у Бейтменсі *.
18. Дерево Роду Кіплінгів, композиція Дар'ї Корольової **.
19. Мапа Бервошу, намальовав Рой Паутер, оригінал зберігається у музеї Кіплінга в Бейтменсі **.

* — фото Володимира Чернишенка, художня обробка Дар'ї Корольової.

** — корекція фото Дар'ї Корольової.

Зміст

Передмова	5
Генеалогія Кіплінга	6
Терен, ясен, дуб	8
Принцеса з глека	10
До міста Бомбея	18
Хам та Їжатець	20
Сасекс	26
Тегумаєве Табу	30
У добу неолітичну	43
Як виростити лева	44
Має кожен звір....	53
Віландів меч	54
Поклик	70
Холодне залізо	71
Холоде залізо	87
У млині	89
Батьки старі	107
Примітки до текстів	109
Перелік ілюстрацій	115

ТАКІ СОБІ КАЗКИ

Такі собі казки Р. Кіплінга публікувалися у англійських часописах у період з 1897 до 1902 року. У 1902 році їх було зібрано під однією обкладинкою і додано ще одну казку — продовження історії про Тафі й Тегумая "How the Alphabet was Made".

Книга містила авторські ілюстрації. Кіплінг не лише намалював до своїх казок малюнки, а й прокоментував їх з притаманним йому почуттям гумору. "Якби я намалював справжні промені, вони би заповнили увесь малюнок", — виправдовується він за те, що не зумів як слід намалювати промені сонця. Або запитує: "Бачите ту схожу на парасольку штуkenцію у Бавіана за головою?" чи бідкається "Мені ж не можна розмальовувати

фарбами!", зображуючи слоника біля ріки Лімпопо... Ті підписи до казкових малюнків читаються з не меншим захопленням, аніж самі казки.

А ще — Кіплінг насичує їх символами та знаками. Он вам — Ноїв Ковчег, он — таємничі руни, а ще далі — степові зайці, яких автор "намалював лише тому, що вони гарні". Й донині, попри прогрес у розвитку поліграфії, невігадливі чорно-білі Кіплінгові ілюстрації зачаровують дітлахів усього світу. В Англії навіть випустили серію марок, щоправда, здійснивши давню мрію автора — розфарбували малюнки. Кожна казка закінчується віршем, що стосується, або й ні, її сюжету. Багато з цих віршів покладено на музику.

Переклади Казок українською досі не містили підписів до ілюстрацій. Та що там підписів — деяких ілюстрацій бракувало! Ось наприклад "чудової мапи Амазонії", що ілюструє казку "Де взялися армадили" і на якій Кіплінг намалював та написав від руки чудернацьку історію про мандрівників-відчайдухів. Її український читач ще не бачив (та й англійський заледве міг розібратися у розмитих, сто разів передрукованих, карлючках). А у нашому виданні ця ілюстрація є — художник не одну ніч ридав, аби відтворити її...

Аж дивно, скількох нових барв набув переклад, коли у ньому з'явилася репресована літера "г"! Тегумай ніколи не був таким веселим, доки лишався просто Тегумаєм...

ТАКІ СОБІ КАЗКИ (аудіокнига)

“Сьогодні Редді виспівував нового вірша...” – написала у своєму щоденнику дружина великого поета і письменника Ред'ярда Кіплінга – Керрі Кіплінг. Мимохідь зронена фраза, але у ній – увесь Кіплінг, уся його поезія та поетичність. Можливо, це тому Ред'ярдіві вірші аж просяться на музику. І знаходяться люди, які їм у цьому допомагають. Услід за вперше повним перекладом “Таких собі казок” Р. Кіплінга, видавництво “Богдан” випустило у світ аудіокнигу “Таки собі казки”, де вірші, що завершують кожну казку в книзі, поклала на музику і заспівала під гітару вінницька бардівська співачка Юлія Броварна.

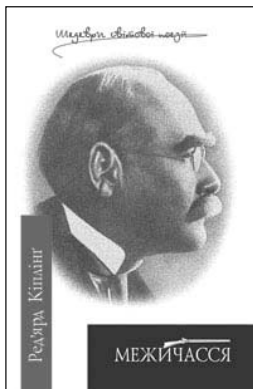
Начитані тексти оживають, вирвані зі сторінок крізь динаміки голосом Юлі, набувають нових барв і рис. Іноді здається, що до чистого і дзвінкого голосу співачки долучається хрипкуватий басок: “Не хочеш горбату спи-и-и-ну!..” Мабуть, це Кіплінг підспівує, розхитуючись із боку на бік у своєму улюбленому кріслі, та диригуючи люлькою з курним димком.

Диск-аудіокнига “Таки собі казки” видавництва “Богдан”, озвучений Юлією Броварною, стане чудовим доповненням для тих, хто вже купив однойменну книгу, і стимулом для тих, хто ще ні... Нарешті, презентувавши українській малечі Кіплінга-казкаря та Кіплінга-художника, ми маємо змогу познайомити всіх і з Кіплінгом... піснярем!

АУДІОДИСК “КНИГА ДЖУНГЛІВ”

На цьому диску ви знайдете пісні на вірші Ред'ярда Кіплінга, що є невід'ємною частиною “Легенд із Книги Джунглів”. Вірші доповнюють текст казок, деталізують їх або стають сильним завершальним акордом історій про людину і природу. Водночас цей диск – друга сольна робота Сергія Василюка, лідера рок-гурту “Тінь Сонця”. Волелюбна і змістовна рок-музика, як можна визначити музичний напрямок цього гурту, якнайкраще пасує для передачі властивої творам Кіплінга естетики дикої природи, оспівування сили людського духу і патріотизму. Ви вперше почуєте пісні на слова видатного британського письменника і поета українською мовою.

МЕЖИЧАССЯ

Ред'ярд Кіплінг "Межичасся" — книга із серії "Шедеври світової поезії". Тут найповніше зібрано найкращі зразки перекладів українською мовою творів Р. Кіплінга. Книга видана двома мовами, паралельно до українських перекладів подано оригінали текстів.

Передмова відомого кіплінгознавця Максима Стріхи, детальні примітки до текстів упорядника Володимира Чернишенка, ретельно дібрані переклади сприятимуть тому, що ця книга знайде свого вдячного читача.

ЧОМУ В КИТА ТАКА ГОРЛЯНКА

Колись Ред'ярд Кіплінг, пишучи "Такі собі казки", мріяв про кольорові ілюстрації. Малюючи свої чорно-білі малюнки, він додавав до них підписи — що і яким кольором забарвлене насправді. Сьогодні ми започатковуємо серію кольорових казок і розпочинаємо її з казки "Чому в кита така горлянка". Широкоформатна книга з великими літерами та барвистими образами кита, малої Хитриби, моряка — людини надзвичайної винахідливості — неодмінно причарують найменших читачів.

ЗВІДКИ У ВЕРБЛЮДА ГОРБ

Друга така собі казка Ред'ярда Кіплінга, втілена видавництвом "Богдан" у кольоровому форматі. Історія про ледачого верблюда, якого Джин над Усіма Пустелями покарав Горбом, не лише розважить дитину, а й змусить її задуматися над тим, що "не хочеш горбату спину — працюй та учись сумлінно".

Літературно-художнє видання

Ред'ярд Кіплінґ

Казки на всі смаки

(вибрана проза та вірші)

Переклад з англійської
Володимира Чернишенка

Головний редактор *Богдан Бугний*
Редактор *Ганна Осаґко*
Обкладинка та форзаци *Ростислава Крамара*
Верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 20.02.2013. Формат 84×90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Baltica. Умовн. друк. арк. 10,5. Умовн. фарбо-відб. 10,5.

Видавництво "Навчальна книга — Богдан"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34А, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Кіплінґ Р.

К42 Казки на всі смаки / Р. Кіплінґ ; пер. з англ. В. Чернишенка. —
Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 120 с.

ISBN 978-966-10-3159-2

УДК 82
ББК 84.4Анг

ISBN 9789661031592

9 789661 031592